

نگاه

محمد الهیاری قومنی

رییس دفتر موسیقی وزارت ارشاد

اولویت کنسرت نیست، سلامت مردم است

بعد از جشنواره موسیقی فجر و در اسفندماه سال گذشته تعداد زیادی اجراهای صحنهای پیش‌بینی شده بود که از همان اوایل اسفند و پس از مصوبه ستاد ملی مقابله با کرونا اجراهای زنده لغو شد. از همان روزها در جلساتی که با صنف تهیه‌کنندگان و ناشران موسیقی و برخی هنرمندان داشتیم موضوع اجراهای آنلاین مطرح شد تا در ایام نوروز موسیقی همچنان کنار مردم باشد. پس از اینکه محدودیت‌های اجتماعی به همه امور تسری پیدا کرد و آگاهی عمومی درباره جدی بودن این بیماری بیشتر شد، نامه‌ای از مجمع صنفی ناشران موسیقی دریافت کردیم که در آن پیشنهاد شده بود برای حفظ سلامتی مردم اجراهای صحنهای تا پایان اسفند تعطیل شود. در جلسات این موضوع مطرح شد که با توجه به آگاهی مردم نسبت به کرونا حتی اگر اجراهای زنده موسیقی از سر گرفته شود، با استقبال روبه‌رو نمی‌شود و برخی دوستان پیش‌بینی کرده بودند دست‌کم تا پایان شش ماه اول امسال اجراهای صحنه‌ای با اقبال مواجه نخواهد شد. اما به خاطر نقش موسیقی در ایجاد آرامش ذهنی برای مردم از طرفی و از سوی دیگر جلوگیری از ضرر اقتصادی دفتر موسیقی نمی‌توانست نسبت به این زبان مالی بی‌تفاوت باشد. نظر دفتر موسیقی این بود که طرفین را به توافق برسانیم. از یک طرف هم سالن‌ها تخفیفاتی را در نظر بگیرند، چون به هر شکلی حتی در صورت بازگشایی باید با نیمی از ظرفیت خود پذیرای هنرمندان و مردم باشند و از طرف دیگر قیمت بلیت‌ها مالی هنرمندان را پوشش دهد و مردم برای خرید بلیت با مشکلات اقتصادی بیشتری روبه‌رو نشوند. ما در دستورالعمل بهداشتی که برای این موضوع تنظیم کردیم ضمن توجه به سه ضلع مثلث مربوط به این امر یعنی تهیه‌کنندگان و هنرمندان، سالن‌های اجراهای موسیقی و مردم، ۱۵ بند پیش‌بینی کردیم. از طرفی هم بین مجمع برگزارکنندگان موسیقی و سالن‌ها توافقی مبنی بر تخفیفاتی از سوی سالن‌ها صورت گرفت. برگزاری کنسرت‌ها باید با توجیه اقتصادی همراه باشند، اما ضلع سوم این مثلث یعنی مردم و اینکه آیا استقبال خواهند کرد یا خیر موضوعی است که تاکنون پاسخی برای آن پیدا نکرده‌ایم. وزارت بهداشت هم در این امر دقت و وسواس خاص دارد و پروتکل‌ها (شیوه‌نامه) های بسیار جدی و ریزبینانه‌ای در این امر تهیه کرده اما هنوز پاسخ مشخصی از ستاد ملی مقابله با کرونا درباره اجتماعی از این دست به ما نرسیده است. تا جایی که اطلاع دارم این موضوع منوط به دستور وزارت کشور است و این بازگشایی‌ها در وزارت کشور دسته‌بندی و اولویت‌بندی دارد، بازگشایی سالن‌های موسیقی و تئاترها در اولویت‌های بعدی قرار دارد. ما در دفتر موسیقی از سویی حامی منافع دست‌اندرکاران صنعت موسیقی هستیم و از سوی دیگر اولویت ما حفظ سلامتی مردم خواهد بود.

کار در شرایط کرونایی از بیکاری بهتر نیست

گفت‌وگو با اصغر نوری، کارگردان، نمایشنامه‌نویس و مترجم تئاتر درباره شرایط این روزهای عرصه نمایش

در این روزها، اغلب اهالی عرصه هنر همچون دیگر اقشار جامعه ایران از نظر اقتصادی در شرایط سختی قرار گرفته‌اند. مشکلات مالی برای همه فعالان حوزه هنر در روزهای کرونایی اوضاع را دگرگون کرده اما شاید تئاتری‌ها در این اوضاع در مقایسه با فعالان دیگر صنف عرصه فرهنگ و هنر روزگار دشوارتری را سپری کنند. همیشه از جامعه تئاتر به عنوان کارگران عرصه هنر نام برده‌اند، چون تازمانی که روی صحنه هستند و کار می‌کنند، در آمدی دارند و به محض تمام شدن اجرای اثری با بازی، نویسندگی یا کارگردانی آنان (طراحان صحنه، گریمورها، طراحان نور و لباس و دیگر عوامل پشت‌صحنه نمایش هم در این زمره قرار می‌گیرند) آب‌باریکه در آمدشان بند می‌آید. حالا کرونا در ادامه مشکلات قبلی ایجاد شده در سال گذشته تا این لحظه آخرین تکه دومینوی تعطیلی کار آنها شده و در این چند وقت برخی از مسئولان فعال در وزارت ارشاد شاید برای کم کردن فشارهای موجود از دوش خود دارند حرف از بازگشایی سالن‌های نمایش می‌زنند. در این اوضاع و احوال با یکی از فعالان پرکار تئاتری گفت‌وگویی انجام داده‌ایم تا هم برای ما درباره تئوری بازگشایی سالن‌ها در شرایط موجود سخن بگوید و هم درباره انتظاراتی که جامعه تئاتر ایران از مسئولان و سازمان‌ها و نهادهای حمایتی دارند. اصغر نوری مترجم، نمایشنامه‌نویس و کارگردان تئاتر ایران است که تا امروز آثار زیادی از نویسندگان خارجی را به فارسی برگردانده و برخی از آن کارها یا نوشته‌هایی به قلم خود را به عنوان کارگردان روی صحنه برده است. او متولد مردادماه سال ۱۳۵۵ در شهر تبریز است، لیسانس‌اش را در رشته زبان و ادبیات فرانسه در یافت کرده و مدرک کارشناسی ارشد در رشته کارگردانی تئاتر دارد. با او گفت‌وگویی انجام داده‌ایم که مشروح آن را در ادامه می‌خوانید:

بنابراین چه دلیلی دارد که حاضر باشم به سالن اجرای نمایش بروم و یک پا دو ساعت در کنار آدم‌های غریبه‌ای که از وضعیت سلامتی‌شان هم آگاهی ندارم، بنشینم و نمایش تماشا کنم؟ اگر در آن سالن در بسته یک نفر مبتلا به کرونا باشد و دو بار سرفه یا عطسه کند، ویروس را در تمام سالن پخش خواهد کرد و همه تماشاگران به این ویروس مبتلا خواهند شد. بنابراین فکر می‌کنم اگر اهالی تئاتر دست به فداکاری هم بزنند و حاضر باشند با شرایط موجود نمایش‌شان را به روی صحنه ببرند، شانس حضور تماشاگران در سالن‌های اجرای تئاتر بسیار اندک خواهد بود.

بنابراین اهالی هنر به‌ویژه فعالان عرصه تئاتر باید فعلا صبر کنند؟
من فکر می‌کنم در این شرایط نهادهای سازمان‌های اجتماعی مسئولیت‌سنگینی بر عهده دارند. ما با وجود این همه منابع طبیعی باید خودمان را با کشورهای مهم مقایسه کنیم. اگر با این مقایسه موافقیم، در میان کشورهای یاد شده، تنها ما بودیم که در عمل اصلا قرنطینه نداشتیم. دو هفته تعطیلات عید هم چون رسماً تعطیل است، به عنوان ایام قرنطینه اعلام شد. کشورهای پیشرفته در ایام شیوع کرونا عموم جامعه را از نظر مادی تامین کردند تا شهروندان‌شان در خانه بمانند. تضمین حقوق عمومی در این شرایط توانست اوضاع وخیم بسیاری از کشورها را در این شرایط بهبود بخشد. البته می‌توان حدس زد مسئولان کشورهای پیشرفته هم احتمالاً برای تامین هزینه زندگی عموم جامعه خود با مشکلاتی روبه‌رو بودند اما چون نمی‌دانستند گروه‌های تحت‌فشار از نظر اقتصادی ممکن است برای کسب درآمد از خانه خارج شوند، مایحتاج آنان را فراهم کردند تا کسی از خانه بیرون نیاید. در کشور ما این اتفاق نیفتاد و در عمل از نیمه فروردین ماه با وجود شرایط نامناسب همه روال‌ها به حالت عادی برگشت. در ادامه هم با نزدیک شدن به ایام ماه مبارک رمضان بنا شد تا امکان فرهنگی را بازگشایی کنند. البته این اتفاق تا امروز نیفتاده و من گمان می‌کنم این‌طور بهتر است. به هر حال این انتظار که نهادهای سازمان‌های اجتماعی در این شرایط از طبقات تحت‌فشار جامعه از جمله اهالی تئاتر حمایت کنند و سازوکاری ایجاد شود که دغدغه آنان در مقایسه با چند ماه گذشته لااقل اندکی کمتر شود، به گمان من انتظار معقولی است و جز این هم از یک دولت کارآمد و متکی به مردم توقعی نمی‌رود. ظاهراً از سوی دولت اعلام شده که بناسن مشاغل و اصناف آسیب‌دیده تحت تأثیر بحران شیوع کرونا حمایت شوند. تئاتر هم یکی از اصنافی بود که شاید بیشترین آسیب را در این دوران دید. اهالی تئاتر دوره بیکاری طولانی‌تری را در مقایسه با خیلی‌ها تجربه کردند. از دو ماه قبل از پایان سال گذشته این بیکاری برای جامعه تئاتر آغاز شد و به گمان من همچنان هم ادامه خواهد داشت. با این توضیح، این صنف را شاید بتوانیم به عنوان صنفی معرفی کنیم که بحرانی‌ترین وضعیت را تجربه می‌کند. در این زمینه به احتمال فراوان صندوق اعتباری هنر نقش بسزایی خواهد داشت و می‌تواند گزارش وضعیت هنرمندان تئاتری را به دولت ارائه کند.

اعضای گروه‌های مختلف حمایت‌های بسیار زیادی کند. بگذارید در این باره کمی توضیح دهم. من سال گذشته نمایشی را روی صحنه بردم که ۹۰ درصد از شب‌های اجرا، تمام بلیت‌ها فروش رفته بود. بنابراین در آن نمایش که در سالن سایه به روی صحنه رفت، ما فروشی حداکثری داشتیم. در نهایت بر اساس میزان فروش و کمک‌هزینه‌ای که دریافت کردیم، توانستیم هزینه‌ها را جبران کنیم و تمام عوامل هم بتوانند مبلغی را به عنوان دستمزد دریافت کنند. اگر آن زمان، نمایش‌مان در همه شب‌های اجرا با استقبال روبه‌رو نمی‌شد و ما نمی‌توانستیم فروش خوبی داشته باشیم با مبلغی که انجمن هنرهای نمایشی به عنوان کمک‌هزینه به ما می‌داد، تنها می‌توانستیم هزینه‌ها را جبران کنیم و به عوامل پولی به عنوان دستمزد نمی‌رسید. بنابراین در این شرایط که ظرفیت کامل سالن در اختیار گروه‌های تئاتری نیست و از سوی دیگر هم بنای نیست به جای یک ماه، دو یا سه ماه اجرا داشته باشند، اجرای تئاتر صرفه اقتصادی نخواهد داشت. ما نمی‌توانیم بگوییم با وجود این همه خطر، روی صحنه رفتن از بیکاری بهتر است.

بنابراین حتی اگر یک‌سوم ظرفیت قبلی سالن‌ها هم از تماشاگران پر شود دردی را دوا نخواهد کرد؟

خیر، تازه اگر فرض بگیریم که این ظرفیت تکمیل شود. تکمیل شدن ظرفیت ممکن در این شرایط در خوش‌بینانه‌ترین حالت محقق خواهد شد. چون تماشاگران ترس مبتلا شدن به کرونا را آن‌هم در سالن‌هایی که معمولاً زیرزمین است و تهویه مناسب ندارد، با خود دارند و بر این اساس گمان می‌کنم همان ظرفیت یک‌سوم هم تکمیل نشود. من مدت‌هاست که از ترس گرفتن یا انتقال ویروس کرونا، نتوانسته‌ام به خانه نزدیک‌انم خود بروم،

سالن‌های نمایش بتواند به هنرمندان این عرصه لااقل به شکلی اندک از نظر اقتصادی کمک کند. نظر شما در این مورد چیست؟

البته باید بپذیریم که همه اهالی تئاتر در این ایام، دچار مشکلات سخت اقتصادی شده‌اند. افراد و گروه‌هایی که بنا بود بهمین، اسفند، فروردین، اردیبهشت و خرداد به روی صحنه بروند، برای اجرایشان هزینه‌هایی پرداخت کرده و زمانی را هم صرف کرده بودند برای تمرین و آماده‌سازی که شرایط پیش آمده باعث شد به‌شدت از منظر مالی متضرر شوند. برخی از افراد هم بنا بود در ماه‌های آینده به این جمع‌بندی برسند که اثری را به روی صحنه ببرند یا خیر. خود من یکی از همین افراد بودم. پیش از این، قرار بود که ما امسال در سالن ایرانشهر نمایشی را بر اساس متنی نوشته خودم به نام «من خودم» را اواخر نیمه اول یا اوایل نیمه دوم امسال در تماشاخانه ایرانشهر روی صحنه ببریم اما به نظر می‌رسد آن اجرا با توجه به اوضاع پیش آمده به تعویق بیفتد، زیرا با این اوصاف نتوانسته‌ایم درباره روی صحنه رفتن یا نرفتن آن تصمیمی قطعی بگیریم و بر فرض اجرا هم هنوز نتوانسته‌ایم تاریخ دقیقی را با توجه به شرایط موجود برای اجرای تئاترمان مشخص کنیم. بنابراین، هر کدام از ما به عنوان اعضای جامعه تئاتر ایران در این اوضاع و احوال به نسبت هزینه‌ها، زمان صرف شده و برنامه‌ریزی‌هایی که برای آینده انجام داده‌ایم، آسیب مالی دیده‌ایم اما اگر قرار باشد برای به اصطلاح رعایت پروتکل‌های بهداشتی ظرفیت فروش هر نمایش به یک‌سوم تقلیل پیدا کند، در آن شرایط حتی با فروش صددرصدی ظرفیت ممکن سالن‌های تئاتر در طول ۳۰ شب اجرا، روی صحنه بردن آن نمایش صرفه اقتصادی به دنبال نخواهد داشت. مگر اینکه دولت در این وضع از

هنری از سر گرفته شود؟
وقتی سخن از سلامتی آدم‌هاست، برگزاری تئاتر یا کنسرت در اولویت نیست. این نکته را هم باید بگویم که برای من قابل‌تصور نیست ما به یک سالن تئاتر یا کنسرت برویم و آنجا هم همچنان از فاصله اجتماعی و رعایت پروتکل‌ها حرف بزنیم. در این شرایط ممکن است برخی از افراد بگویند می‌توان با چیدمان الکترونیکی صندلی‌ها در سالن‌های برگزاری کنسرت یا تئاتر و در سینماها کاری کرد که بین تماشاگران فاصله کافی وجود داشته باشد. به نظر من این اتفاق هم در عمل امکان تحقق ندارد. شما به شکل ریاضی می‌توانید حساب کنید. برای مثال حتی اگر در هر ردیف در سالن‌های برگزاری برنامه‌های هنری که ۱۰ صندلی دارد، اگر ۲ بلیت هم فروخته شود باز هم فاصله اجتماعی رعایت نخواهد شد.

بنابراین به نظر شما راه برون‌رفت از این وضع برای هنرمندان تئاتر چه خواهد بود؟

در این شرایط یا باید مقرر شود که مثلاً از امروز به بعد رعایت فاصله اجتماعی دیگر لازم نیست و هر کس علائم بیماری دارد باید در خانه بماند و از محل زندگی‌اش خارج نشود یا در شرایط حاضر که همچنان اوضاع همچون گذشته است و ممکن است کسی ناقل باشد اما علامتی را نتوان در او مشاهده کرد، نباید سالن‌های برگزاری فعالیت‌های هنری بازگشایی شود. چون برای مثال وقتی قرار است در سالن، نمایشی برگزار شود، هم روی صحنه و هم میان صحنه و تماشاگران فاصله اجتماعی از بین خواهد رفت. مگر اینکه آمار مبتلایان روزانه و میزان مرگ‌ومیر ناشی از کرونا آنقدر کم شود که بتوان با قطعیت گفت احتمال ابتلای عموم جامعه به عددی نزدیک به صفر رسیده است. تا اینجا سی‌ختم مربوط به بحث سلامتی بود.

اما شاید راه‌اندازی مجدد

از نگاه شما، در شرایط کنونی بازگشایی سالن‌های تئاتر چه کار کردی خواهد داشت؟

من گمان می‌کنم در این شرایط بازگشایی سالن‌های تئاتر و به طور کلی فضاهایی که در آن فعالیت‌های هنری انجام می‌شود، نمی‌تواند کارساز باشد. امروز ما در همه عرصه‌ها در جامعه شاهد وضعیت عجیب و غریبی هستیم. از یک‌سو از اول اردیبهشت‌ماه همه از خانه‌های خود بیرون آمده‌اند و از سوی دیگر دارند درباره فاصله اجتماعی سخن می‌گویند. البته در این شرایط می‌شود برخی عبور و مرور را استثنا کرد اما اینکه رفت‌وآمد در عمل انجام شود و بعد هم از حفظ فاصله و رعایت نکات بهداشتی برای جلوگیری از بیماری حرف بزنیم، سخنی بیهوده است. آن دسته از رفت‌وآمدهایی هم که در این اوضاع و احوال می‌شود استثناء کرد، مربوط به کارهایی است که اگر انجام‌شان ندهیم دچار مشکلات جدی می‌شویم. برای مثال ممکن است یک نفر یک کار بانکی بسیار فوری داشته باشد و مجبور شود از خانه بیرون بیاید و به بانک برود. در آن شرایط است که رعایت الزامات بهداشتی از قبیل زدن ماسک و پوشیدن دستکش در کنار رعایت فاصله از کسانی که در بانک هستند می‌تواند تا حدی از احتمال ابتلا به بیماری جلوگیری کند. در کنار این مورد می‌توان به ضرورت حضور کارمندان سرکارشان اشاره کرد. به هر حال از همان روزهای ابتدایی اردیبهشت ماه در عمل همه ادارات کار خود را از سر گرفتند و من به عنوان یک کارمند از یک‌سو به خاطر تامین هزینه‌های زندگی باید در اداره یا شرکتی که در آن کار می‌کنم، حاضر شوم و از سوی دیگر بسیاری از مردم کارهایی دارند که کارمندان باید با حضور در محل کار برای آنان انجام دهند.

با وجود راه‌افتادن کسب‌وکارهای مختلف، چرا نباید فعالیت‌های

آوینا نامجو

روزنامه‌نگار

باید بپذیریم

که همه اهالی

تئاتر در این ایام،

دچار مشکلات

سخت اقتصادی

شده‌اند. افراد

و گروه‌هایی که

بنا بود بهمین،

اسفند، فروردین،

اردیبهشت و

خرداد به روی

صحنه بروند،

برای اجراشان

هزینه‌هایی

پرداخت کرده

و زمانی را هم

صرف کرده بودند

برای تمرین و

آماده‌سازی که

شرایط پیش

آمده باعث شد

به‌شدت از منظر

مالی متضرر

شوند